

O P I N I A

nt pracy mgr Michała GRABOWSKIEGO

„Spiski” tatrzańskie – próba monografii

Przedłożona przez mgr Michała GRABOWSKIEGO praca pt.: **„Spiski” tatrzańskie – próba monografii**, która jest dysertacją doktorską, jest nie tylko interesująca, ale jest także **pierwszą próbą monograficznego ujęcia tematu tzw. spisków tatrzańskich**. „Spiski” są to rękopiśmienne wskazówki, jak dotrzeć do skarbów ukrytych w górach; można je także traktować, *cum grano salis*, jako pierwsze przewodniki tatrzańskie. Pojawiły się zapewne w XVI w. (?), a zaniknęły w połowie wieku XIX. Są zatem niezwykle interesującym materiałem do badań w bardzo szerokim zakresie.

Prace, jakie zapoczątkował na przełomie XIX i XX wieku Stanisław Eljasz Radzikowski, a kontynuowali później PT Państwo Paryscy (z badaczy zajmowali się nimi prof.prof. J. Kolbuszewski i J. Krzyżanowski), wymagają dalszych badań, w tym archiwalnych. Dysertacja doktorska jest kompleksowym omówieniem zjawiska staropolskich „spisków” tatrzańskich. Analizie poddano następujące zagadnienia: początki piśmiennictwa tatrzańskie; toponomastyka tatrzańska; treści topograficzne; komparatystyka; ryte znaki naskalne; rytuały magiczne; tekst jako przewodnik; dzieje taternictwa; próba opisanie genezy zjawiska; próba prześledzenia tego, jak „spiski” tatrzańskie rozprzestrzeniły się po Europie; paralele w literaturze pięknej, kulturze oraz folklorze.

W trakcie swych badań mgr Michał Grabowski przeprowadził kwerendę źródłową zarówno w zbiorach bibliotecznych (m.in. Biblioteka Narodowa, Biblioteka ZN im. Ossolińskich, Biblioteka Jagiellońska), jak i w Muzeum Tatrzańskim, oraz w Archiwum TPN. Warto zwrócić uwagę, iż w początkowej fazie badań brane były pod uwagę dwa rękopisy, obecnie jest ich 19 (!). Dzięki tym badaniom udało się także wyjaśnić pewne zagadki edytorskie związane z publikacją S. Eljasza Radzikowskiego, a też ustalić wiele szczegółów, które dotąd, w tych badaniach, pozostawały białymi plamami.

Niezbędne okazały się także badania terenowe w Tatrach (także w części słowackiej) w poszukiwaniu m.in. znaków naskalnych pozostawianych przez dawnych poszukiwaczy skarbów (szczęśliwie się składa, iż mgr M. Grabowski jest też z zamiłowania taternikiem). Dzięki badaniom terenowym udało się też wyjaśnić kwestie związane z opisywaną w rękopisach topografią, oraz problemy toponomastyczne dotyczące nazewnictwa tatrzańskiego.

Profesor Jakub Z. Lichanski

Przygotowana przez mgr M. Grabowskiego praca doktorska „*Spiski tatrzańskie – próba monografii zjawiska*” pozwoliła także pełniej ukazać kształtowanie osadnictwa w Tatrach do połowy wieku XIX oraz procesu „oswajania” tych terenów i zagospodarowywania ich.

Pozwalam sobie także zwrócić uwagę, iż badania wymagały poza normalną pracą filologiczną (kwerendy biblioteczne i archiwalne, badania komparatystyczne [część materiałów jest w językach słowackim i niemieckim], przygotowanie map, dobór grafik oraz wykonanie zdjęć opisywanych fragmentów Tatr), także wyjazdów w góry niezbędnych, aby w pełni opisać drogi, jakimi chadzali autorzy spisków tatrzańskich.

Dotychczasowe studia mgr M. Grabowskiego, przede wszystkim jego książka *Spisek Michała Chrościńskiego „Opisanie Ciekawe Gór Tatrów” jako pierwszy przewodnik tatrzański*, DiG: Warszawa 2012 oraz jego publikacje ogłoszone w tomach zbiorowych i czasopismach potwierdzają, iż przyjęta praca doktorska jest niezwykle wartościowa. Dowodzi ona także, iż jest on świetnie zapowiadającym się badaczem młodego pokolenia, który umie połączyć pasję filologa, z zacięciem do badań terenowych, w których stara się weryfikować ustalenia teoretyczne. W tego typu badaniach jest to niezwykle ważne, bowiem bez takiej weryfikacji bardzo łatwo popełnić błędy interpretacyjne.

Prof. Jakub Z. Lichanski
Warszawa, 2016-01-29